

**UCHWAŁA NR XXIV/195/2017
RADY GMINY PORĄBKA**

z dnia 17 lutego 2017 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2017-2021**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2016 r. poz.446 ze zm.), art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015, poz.1390) oraz art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.Dz. U. z 2016 r., poz. 930 ze zm.)

**Rada Gminy uchwala,
co następuje :**

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2017-2021, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy oraz Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Zbigniew Drabek

Załącznik do Uchwały

Nr XXIV/195/2017

Rady Gminy Porąbka

z dnia 17.02.2017 r.

**Program Przeciwdziałania
Przemocy w Rodzinie oraz
Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie
w Gminie Porąbka
na lata 2017-2021**

SPIS TREŚCI:

I. Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów prawa.....	2
II. Definicja i mechanizmy przemocy.....	7
III. Czynniki ryzyka przemocy.....	13
IV. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Porąbka w odniesieniu do jego rozmiarów w Polsce oraz działania wspierające dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie w Gminie Porąbka.....	15
V. Badania dotyczące zjawiska przemocy i agresji w Szkołach na terenie Gminy Porąbka.....	26
5.1. Uczeń jako ofiara przemocy.....	27
5.2. Uczeń jako świadek przemocy.....	30
5.3. Uczeń jako sprawca przemocy.....	34
5.4. Przeciwdziałanie przemocy w szkołach na terenie Gminy Porąbka.....	39
VI. Cele Programu.....	41
VII. Zasady finansowania Programu.....	47
VIII. Adresaci Programu oraz jego wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja.....	47
Bibliografia.....	49

I. Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów prawa.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997r. Nr 78, poz. 483 ze zmianami).

Art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym (art. 33 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych (art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Z przepisu art. 72 Konstytucji wynika, że Rzeczypospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 446 ze zmianami).

Art. 7 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym stanowi, iż zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy: ochrony zdrowia, pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015r, poz. 1390)

Wedle art. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- 1) poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- 2) interwencji kryzysowej i wsparcia;

- 3) ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;
- 4) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 5) badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- 6) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Wobec osób stosujących przemoc w rodzinie stosuje się przewidziane w niniejszej ustawie środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami pokrzywdzonymi oraz oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (art. 4 ustawy).

Do zadań własnych gminy, określonych ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie należy w szczególności tworzenie *gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, w tym:

1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;

- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2016r. poz. 930 ze zmianami).

Wedle art. 2 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu przemocy w rodzinie (art. 7 pkt 7 ustawy o pomocy społecznej).

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 487).

Art. 1 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi stanowi, iż organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Organy, o których mowa w ust. 1, popierają także tworzenie i rozwój organizacji społecznych, których celem jest krzewienie trzeźwości i abstynencji, oddziaływanie na osoby nadużywające alkoholu oraz udzielanie pomocy ich rodzinom, jak również zapewniają warunki sprzyjające działaniom tych organizacji (art. 1 ust. 2 ustawy).

Z art. 2 cytowanej ustawy wynika, iż zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności:

- 1) tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymywanie się od spożywania alkoholu;
- 2) działalność wychowawczą i informacyjną;
- 3) ustalanie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych przeznaczanych do spożycia w kraju;
- 4) ograniczanie dostępności alkoholu;
- 5) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu;
- 6) zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie;
- 7) przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;**
- 8) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez finansowanie centrów integracji społecznej.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

Celem głównym *Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020* jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce.

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym

realizacji celów ustawowych oraz celów wskazanych w *Programie*, określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców:

1. *Profilaktyka i edukacja społeczna:*

obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.

2. *Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:*

obszar kierowany do osób dotkniętych przemocą w rodzinie (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób z niepełnosprawnością lub osób niesamodzielnych).

3. *Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie:*

obszar kierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc.

4. *Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:*

obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020. Aktualizacja 2015.

Misją *Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020. Aktualizacja 2015.* jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego.

Do przeciwdziałania przemocy w rodzinie odnosi się cel strategiczny 6 – *Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie* oraz kierunki działań dla tego celu:

6.2. *Badanie i monitorowanie problemów uzależnień i problemu przemocy w rodzinie oraz stanu potrzeb i niezbędnych zasobów do ich rozwiązania;*

6.3. *Wspieranie działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania używaniu środków psychoaktywnych i problemom związanym z innymi uzależnieniami oraz przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie;*

6.4. *Rozwój kompetencji i podnoszenie kwalifikacji przedstawicieli różnych grup zawodowych realizujących zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień i przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;*

6.7. Rozwój i poprawa skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

a także cel strategiczny 7 – Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego, kierunek działań 7.3 – Ochrona rodzin i innych grup społecznych przed zjawiskami dezorganizacji i patologii społecznej.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Powiatu Bielskiego na lata 2016-2025.

Celem głównym Strategii rozwiązywania problemów społecznych Powiatu Bielskiego na lata 2016-2025 jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców powiatu bielskiego. Przyjęto cel strategiczny VI w brzmieniu: *Poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców*. Wyznaczono w nim dwa kierunki działań: 6.1. Zapobieganie patologiom społecznym oraz 6.2. Minimalizowanie negatywnych skutków podlegania wpływom patologii społecznych.

Strategia Rozwoju Gminy Porąbka na lata 2008-2020 /aktualizacja/.

W celu strategicznym V *Poprawa bezpieczeństwa publicznego* wyznaczony został cel operacyjny 2. *Program bezpiecznej Gminy dla mieszkańca – ochrona przed patologiami – programy edukacyjne, zdrowotne i społeczne.*

W dokumencie Strategii Rozwoju Gminy Porąbka na lata 2008-2020 /aktualizacja/ wprowadzenie celu strategicznego V uzasadniono w sposób następujący:

„Potrzeba bezpieczeństwa to właściwość człowieka sprowadzająca się do unikania sytuacji zagrażających jemu i jego dobrom w relacji z otoczeniem. Życie człowieka można uznać za bezpieczne wówczas gdy w sensie obiektywnym nie występują czynniki zagrażające bezpieczeństwu, a więc życiu, zdrowiu, rozwojowi i wychowaniu oraz normalności funkcjonowania. Źródła poczucia zagrożenia dotyczą subiektywnej sfery życia ludzkiego, czynniki zagrożeń bezpieczeństwa zaś odnoszą się raczej do sfery obiektywnej - w głównej mierze relacji człowieka z rzeczywistością zewnętrzną. Aby rejon zamieszkania był środowiskiem w pełni bezpiecznym dla mieszkańców, niezbędne jest prowadzenie w skali lokalnej wielokierunkowej działalności, z inicjatywy i z udziałem lokalnych sił społecznych.

Za podstawowe i najbardziej pożądane należy uznać takie kierunki działalności, jak: *działalność edukacyjna, opiekuńcza, pomocy społecznej, religijna, interwencyjno-porządkowa, medyczna, ekologiczna, prawno-restrykcyjna*. Mieszkańcy gminy odczuwają coraz większe zagrożenie bezpieczeństwa. Odnotowywane przypadki przestępstw wpływają na pogłębianie się atmosfery zagrożenia.

Zjawiska patologiczne występujące w stopniu wysokim w środowiskach miejskich, oddziałują negatywnie na społeczność lokalną (...).”

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Porąbka na lata 2011-2020.

Do przeciwdziałania przemocy w rodzinie odnosi się Cel strategiczny 4: *Zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do służby zdrowia oraz wspieranie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.* Dla powyższego celu wyznaczone zostały dwa cele operacyjne:

1. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.
2. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

II. Definicja i mechanizmy przemocy.

Według art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przez *przemoc w rodzinie* należy rozumieć jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych w rozumieniu art. 115 § 11 kk oraz innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (art. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).

Definicja powyższa zawiera cztery kryteria, na podstawie których rozpoznaje się przemoc w rodzinie. Należą do nich:

- Intencjonalność – działania sprawcy nie są przypadkowe. Intencjonalność nie musi oznaczać celowego krzywdzenia ofiary i zadawania jej bólu. Sprawca przemocy dąży do uzyskania pełnej kontroli, władzy nad osobą doznającą przemocy, do jej bezwzględnego posłuszeństwa. Jest przekonany, że tylko on wie co jest dobre dla pozostałych członków rodziny, a w związku z tym wyłącznie on ma prawo podejmować decyzje, ustalać zasady życia w rodzinie – pozostali muszą się podporządkować.
- Dysproporcja siły – nie chodzi tu jedynie o różnicę sił fizycznych, ale także przewagę związaną z pozycją społeczną, odpornością psychiczną, statusem materialnym itp.

W związku opartym na przemocy jeden z partnerów czuje się silniejszy, a drugi – słabszy. W wyniku kolejnych aktów przemocy różnica sił coraz bardziej się pogłębia, ofiara przemocy staje się coraz bardziej bezradna, sprawca – coraz bardziej silny oraz bezkarny.

- Naruszanie godności i praw – między innymi narażenie ofiary na niebezpieczeństwo utraty życia i zdrowia. Sprawca traktuje partnera jak przedmiot, odmawiając mu poczucia sprawstwa, podmiotowości, a tym samym narusza jego godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, poniża ofiarę, deprecjonuje ją, ośmiesza, pozbawia prawa do pracy, godziwych warunków życia, tajemnicy korespondencji, ochrony zdrowia, kontaktów z najbliższymi.
- Powodowanie cierpienia i szkód – ofiary przemocy traktowane są w sposób niegodny i bezlitosny, doznają zarówno szkód fizycznych jak i psychicznych.
W wyniku wieloletniej przemocy mogą dojść do przekonania, że zasługują na takie traktowanie.

Przemoc opisuje się w dwóch kategoriach, nazywanych przemocą gorącą i przemocą chłodną.

Przemoc gorąca to gwałtowny wybuch tłumionych uczuć złości, frustracji, wściekłości, powodujący agresywne zachowania. Często przyczyny tych trudnych uczuć sprawcy tkwią zupełnie gdzie indziej, np. powodują je konflikty w pracy. Sprawca nie mogąc sobie z nimi poradzić, odreagowuje je na członkach rodziny. Wie, że może sobie na takie zachowanie pozwolić.

Przemoc chłodna, w przeciwieństwie do poprzedniej nie przejawia się występowaniem tak gwałtownych emocji i agresywnych zachowań. Wydaje się, że sprawca jest spokojniejszy bądź bardziej się kontroluje. Przemoc chłodna przyjmuje nieraz postać bardzo rygorystycznego stylu wychowania czy też autorytarnego traktowania dorosłych członków rodziny. Sprawca jest przekonany o słuszności swoich czynów, zawsze znajdzie dla nich usprawiedliwienie: „gdybym ich nie bił, to nie wyrosłyby na porządnym ludzi”, „to dla jej dobra, bo inaczej całkowicie się zmarnuje”, „jakkym jej nie doprowadził do porządku, to by w ogóle o dom nie dbała” itp.

Ze względu na rodzaj zachowań sprawcy, specjaliści wyróżniają pięć podstawowych form przemocy w rodzinie:

- Przemoc fizyczna – wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły, którego rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie. Należą do nich między innymi szturchanie, popychanie, odpychanie, ciągnięcie za włosy, uszy, przetrzymywanie, obezwładnianie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy. Ich skutkiem mogą być opuchlizny, zwichnięcia, złamania, siniaki, rany cięte, kłute, poparzenia, obrażenia wewnętrzne. Opisuując przemoc fizyczną określa się wskazania do konsultacji i leczenia medycznego. Jest to przemoc najbardziej widoczna, za jej stosowanie zapadają najczęściej wyroki sądowe.

- Przemoc psychiczna (emocjonalna) – prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby u jej ofiary, wykorzystując mechanizmy psychologiczne poprzez ośmieszanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągle krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie.

Wobec dziecka polega także na wciąganiu w konflikt osób dorosłych, manipulowanie nim, brak odpowiedniego wsparcia, opieki, uwagi i miłości, kierowanie wobec niego oczekiwań, którym nie jest w stanie sprostać, faworyzowanie jednego z rodzeństwa. Ten rodzaj przemocy jest najtrudniejszy do udowodnienia.

Często zaczyna się niepostrzeżenie, początkowo nie jest dostrzegany nawet przez osobę doznającą przemocy. Zaczyna się od ignorowania potrzeb ofiary, zazdrości, krytykowania jej poglądów, wyglądu, ograniczania kontaktów z bliskimi, a kończy się na groźbach, oczernianiu, oskarżaniu, upokarzaniu, szantażowaniu.

- Przemoc materialna (ekonomiczna) – prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy np. poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, niszczenie własności, uniemożliwianie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów, zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka, uniemożliwianie dostępu do wspólnych środków finansowych i dóbr materialnych.

- Przemoc seksualna – przedmiotowe traktowanie ofiary w celu zaspokajania potrzeb seksualnych sprawcy, m.in. przez wymuszanie nieakceptowanych przez drugą osobę praktyk i zachowań seksualnych, kontynuowanie aktywności seksualnej, gdy ofiara nie jest w pełni tego świadoma, jak również bez pytania jej o zgodę lub w sytuacji, gdy takiego kontaktu się obawia.

W przypadku dzieci przemoc ta dotyczy angażowania ich w aktywność seksualną przez osobę dorosłą. Przemoc ta odnosi się do zachowań z kontaktem fizycznym oraz bez kontaktu fizycznego (np. prezentowanie dziecku treści pornograficznych, podglądanie, ekshibicjonizm, krytykowanie zachowań seksualnych).

- Zaniedbywanie – ciągle niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych oraz emocjonalnych, co pogarsza stan zdrowia ofiary i utrudnia jej prawidłowy rozwój. Tę formę przemocy stosują najczęściej osoby dorosłe wobec dziecka m.in. poprzez odrzucenie emocjonalne, brak zainteresowania jego rozwojem, sytuacją życiową, problemami, stanem zdrowia, higieną, potrzebami żywieniowymi, pozostawianie dziecka bez opieki, nie zapewnianie mu schronienia, bezpieczeństwa, opieki medycznej (m.in. szczepień ochronnych, opieki stomatologicznej).

Specjaliści zajmujący się zjawiskiem przemocy domowej zauważyli, a potwierdziły to osoby jej doświadczające, iż przemoc w rodzinie najczęściej nie jest jednorazowym zdarzeniem. Zaobserwowano, że przemoc powtarza się w dosyć charakterystycznym schemacie. Zjawisko to zostało nazwane „cyklem przemocy” i opisane przez Lenore Walker.

Rozróżnia się następujące fazy w cyklu przemocy:

Faza narastania napięcia.

Wszystko wydaje się w porządku, ale w relacjach odczuwa się stałe napięcie, jakby coś miało się wydarzyć. Sprawca jest rozdrażniony, łatwo wpada w złość, jest pełen pretensji oraz uszczypliwości. Jednocześnie przerzuca odpowiedzialność za taki stan rzeczy na partnera/partnerkę: „to przez ciebie się tak zdenerwowałam”, „widzisz co spowodowałaś swoim postępowaniem”. Ofiara stara się tak zachowywać, by uspokoić sprawcę, spełniać jego życzenia i zachcianki. Czuje się winna powstałej sytuacji.

Usprawiedliwia sprawcę, a obwinia siebie. Stara się zmieniać swoje zachowanie, aby nie stawać się przyczyną jego zdenerwowania. Jest cały czas spięta i zdenerwowana, gdyż wie,

że wszystko, co zrobi lub co powie, może być pretekstem do wybuchu złości i agresji sprawcy.

Faza ostrej przemocy.

Jest to faza, w której wzbierające napięcie eksploduje, powoduje wybuch emocji, często zupełnie niekontrolowany. Wybuch ten często jest nieadekwatny do przyczyny, którą podaje sprawca i niewiele ma z nią wspólnego. Wówczas osoba krzywdząca jest agresywna wobec rodziny, niszczy sprzęty, co zwiększa ryzyko dużych szkód fizycznych.

Osoba krzywdzona odczuwa wtedy przede wszystkim przerażenie, bezsilność, strach, lęk, złość, szok, gniew (tyle rzeczy zrobiła, aby tego uniknąć, a jednak się nie udało).

Faza miodowego miesiąca.

Chęć zadośćuczynienia, zapobieżenia konsekwencjom, o których mówi żona lub partnerka (rozwód, sprawa karna, ograniczenie władzy rodzicielskiej) powoduje, że sprawca okazuje skruchę, angażuje się w naprawianie szkód, obiecuje poprawę, składa deklaracje.

Jednocześnie usprawiedliwia siebie: „nie wiem, co mnie opętało”, „to wszystko przez problemy w pracy”, „za dużo wypilem, dostałem małego rozumu” itp.

Ponieważ sprawca bardzo się stara, ofiara chce to docenić, wierzy, że może być dobrze. Pozwala się przeprosić, przebłagać, wraca do domu, wycofuje sprawy sądowe itp. Bardzo często jest do tego namawiana przez sprawcę: „zobacz jak teraz jest dobrze, nie psuj tego, wycofaj sprawę o rozwód” itp.

Faza ta daje kobiecie złudną nadzieję. Nawet jeśli po tej fazie nastąpi faza narastania napięcia i ostrej przemocy, co jest typowe dla cyklu przemocy, to myśl, że może być dobrze opóźnia to poszukiwanie pomocy i wychodzenie z kręgu przemocy.

Poza opisanym wyżej cyklem przemocy, osoba doświadczająca przemocy w rodzinie pozostaje w związku przemocowym, także w wyniku działania innych mechanizmów. Należą do nich:

Syndrom wyuczonej bezradności – to bezradność, która pojawia się w wyniku nabytych doświadczeń. Zwykle osoba doznająca przemocy poszukuje pomocy dla siebie. Często jednak okazuje się, że działania mające ją ochronić, nie skutkują i nie przynoszą oczekiwanych przez nią efektów. Ofiara nabiera przekonania, że cokolwiek zrobi, to i tak nie zmieni to jej sytuacji. Ma poczucie, że jest krzywdzona, źle traktowana, że sprawca nie

powinien tak postępować, że znęcanie się nad członkiem rodziny jest przestępstwem, jednak nie jest w stanie zmotywować się do działania.

Zjawisko prania mózgu – mechanizm polegający na systematycznym, świadomym oraz celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb.

Działanie służące temu, aby ofiara przemocy w rodzinie funkcjonowała zgodnie z życzeniem sprawcy. Konsekwencjami „prania mózgu” są m.in. utrata poczucia własnej wartości oraz podporządkowanie się sprawcy. Metody stosowane w „praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody.

Zespół stresu pourazowego PTSD (post traumatic stress disorder).

Zaburzenia lękowe PTSD występują u ofiar napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń, np. wojen, klęsk żywiołowych, wypadków drogowych.

Dotyczą sytuacji, w których człowiek jest narażony na utratę zdrowia i życia. Nasilenie PTSD zależy od intensywności i czasu trwania traumy. Ponadto objawy PTSD są intensywniejsze u osób, które przeżyły traumę w wyniku aktywności człowieka (gwałt, przemoc domowa), niż u ofiar zjawisk naturalnych (powódź, huragan). Objawami PTSD są m.in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natarczywe wspomnienia, koszmary senne.

Proces wiktymizacji.

Każdy „wchodząc” w związek z drugą osobą ma pewne wyobrażenia na temat swojego przyszłego życia, swojego małżeństwa, swojej rodziny. Akt przemocy burzy te wyobrażenia i wizję świata, partnera, siebie. Specjaliści nazywają to mianem burzenia utrwalonych przekonań. Osoba doświadczająca przemocy czuje rozpacz i ma poczucie krzywdy, często na tym etapie zaczyna szukać pomocy. Niestety zdarza się, że spotyka się z nieprawidłowymi reakcjami osób, z którymi dzieli się swoimi problemami i od których oczekuje pomocy oraz wsparcia. Takie zachowanie służb, które przejawia się bagatelizowaniem problemów czy obwinianiem ofiary nazywamy wtórnym zranieniem.

Syndrom sztokholmski.

Takim mianem określono mechanizm, który zaobserwowano u ofiar zamachu terrorystycznego w Sztokholmie. U osób przetrzymywanych przez terrorystów, a następnie uwolnionych przez policję pojawiły się reakcje, które większość obserwatorów uznała za

irracjonalne. Otóż niedawni zakładnicy zaangażowali się w proces obrony swoich oprawców, zamiast żądać sprawiedliwości, czy nawet odwetu (co w tej sytuacji byłoby bardziej zrozumiałe). Jedna z ofiar tak związała się z terrorystą, iż zawarła z nim związek małżeński. W tej sytuacji można mówić o „patologicznej wdzięczności” za to, co zamachowiec mógł zrobić, a w rezultacie tego nie uczynił. Mógł zabić, a tego nie zrobił. Był panem ich życia i śmierci i darował im to życie, więc tylko dzięki niemu żyją. Podobny mechanizm obronny pojawia się u ofiar przemocy domowej. Są one wdzięczne sprawcom za drobne przywileje, które jeszcze mają, za „miodowe miesiące”, za chwile spokoju oraz namiastkę uczucia, a czasem nawet za to, że żyją.

Mechanizm „psychologicznej pułapki”.

Ofiara nie jest w stanie zrezygnować ze związku, w który tak dużo zainwestowała czasu, zapału, energii. Budzi zdziwienie fakt, że trwa ona w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i nie respektuje się jej praw. Ciągłe żyje nadzieją, że będzie lepiej. Dlatego też inwestuje w ten związek. Obwiniając siebie za całe zło, wierzy, że jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej. Ma poczucie, że zależy to właśnie od niej. Im więcej się stara oraz wkłada w to działanie więcej energii, tym trudniej jej zrezygnować.

III. Czynniki ryzyka przemocy.

Przemoc w rodzinie jest skutkiem wielowiekowego, społecznego przyzwolenia na krzywdzenie osób najbliższych, w szczególności kobiet i dzieci. W wielu środowiskach akceptuje się bicie, stosowanie kar cielesnych i panuje przekonanie o dominującej roli mężczyzny w rodzinie. Ponadto silne przekonanie, że wszystko, co się dzieje w rodzinie należy do sfery prywatności z jednej strony wywołuje poczucie bezkarności sprawcy oraz bezradności ofiary, a z drugiej – nasila niechęć innych osób do ingerowania w „cudze sprawy rodzinne”. W środowiskach charakteryzujących się dużą społeczną akceptacją przemocy, ofiary rzadko mogą liczyć na pomoc i wsparcie osób spoza rodziny, z kolei sprawcy nie muszą obawiać się zewnętrznych nacisków na zmianę zachowań wobec najbliższych. Badania pokazują, że przemoc wobec członków rodziny jest społecznie bardziej akceptowana i tolerowana niż stosowanie jej wobec obcych.

Przemoc bywa także przekazywana z pokolenia na pokolenie (dziedziczenie wzorca przemocy). Dzieci wychowujące się w rodzinach, w których krzywdzi się bliskich, przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów. Jednak uczeniu się i naśladowaniu podlega jedynie pewien rodzaj agresywnej relacji, a nie konkretne zachowanie, np. bicie w określony sposób lub określonym narzędziem.

Badania dowodzą także, że większość sprawców przestępstw popełnionych przy użyciu przemocy, jest pod wpływem środków odurzających (alkoholu i narkotyków). Także wielu sprawców przemocy domowej krzywdząc swoich najbliższych, znajduje się pod wpływem alkoholu.

Alkohol osłabia kontrolę własnych zachowań, zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, zaburza ocenę sytuacji i może powodować błędną interpretację zachowań innych osób. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo że sprawcy często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania. Należy jednak podkreślić, że nadużywanie alkoholu nie jest ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy. Obecny stan badań wskazuje na to, że nie ma związku przyczynowo - skutkowego pomiędzy przemocą a alkoholem, można jednak mówić o współwystępowaniu tychże zjawisk.

Istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy jest stres związany z aktualną sytuacją ekonomiczną rodziny.

Bezrobocie, problemy finansowe, mieszkaniowe czy zdrowotne, a także nawarstwianie się różnych problemów może wywoływać frustrację. To z kolei może sprzyjać pojawieniu się przemocy w rodzinie. (W badaniach przeprowadzonych przez CBOS w 2012 r. Polacy wskazują finanse, a szczególnie brak pieniędzy jako główną przyczynę konfliktów w domu). Osamotnienie rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, izolacja, brak wsparcia z zewnątrz, osobistego czy też instytucjonalnego, w sposób istotny może wpływać na nasilenie zachowań przemocowych.

Badania – *Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie z perspektywy dorosłej populacji Polski*, zrealizowane przez Instytut Millward Brown SMG/KRC na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w listopadzie 2011 roku, którego problematyką była analiza *zjawiska przemocy w rodzinie*, wykazały, że zdecydowanie najczęściej, jako czynnik przyczyniający się do przemocy w rodzinie, we wszystkich analizowanych grupach wskazywano nadużywanie alkoholu – przez osoby, które stosowały przemoc w rodzinie, wskazywane było ono przez ponad 90% respondentów.

Wśród przyczyn, które osiągnęły co najmniej 60% wskazań, można wyodrębnić cztery główne obszary problematyczne: nadużywanie alkoholu i stosowanie innych środków odurzających, problemy związane z sytuacją materialno-zawodową, problemy w relacjach z najbliższymi oraz bycie ofiarą przemocy w rodzinie (obecnie lub w przeszłości).

IV. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Porąbka w odniesieniu do jego rozmiarów w Polsce oraz działania wspierające dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie w Gminie Porąbka.

Szacowanie skali zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudne. Są to zachowania nieakceptowane społecznie, stąd wielu sprawców ukrywa takie fakty. Również ofiary przemocy nie zawsze chcą się do nich przyznawać między innymi dlatego, że uznają je za wstydlive. Jednakże, jak wskazują badania ogólnopolskie przemoc, zarówno fizyczna jak też psychiczna jest zjawiskiem dość powszechnym.

W badaniach CBOS „*Przemoc i konflikt w domu*” z 2012 roku, Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotecę, czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji.

Badania – *Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie z perspektywy dorosłej populacji Polski*, zrealizowane przez Instytut Millward Brown SMG/KRC na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w listopadzie 2011 roku, którego problematyką była analiza *zjawiska przemocy w rodzinie*, wykazały, że w społeczeństwie dominuje pogląd, że przemoc

w rodzinie dotyczy od 20% do 39% rodzin. Skalę zjawiska szacuje w ten sposób co trzeci (33%) badany. Tego samego zdania najczęściej są również osoby, które przyznają się do stosowania przemocy we własnych rodzinach. Na uwagę zasługuje fakt, że przemoc fizyczna jest rzadziej zauważaną formą przemocy w rodzinie niż przemoc psychiczna. Blisko siedmiu na dziesięciu (69%) badanych uważa, że na przestrzeni ostatnich 5 lat przemoc psychiczna w rodzinach zdarza się częściej. Pogląd ten dokładnie pokrywa się z percepcją skali tego zjawiska przez osoby, które stosowały przemoc w rodzinie.

Wiedzę o istnieniu w ich najbliższym otoczeniu rodzin, w których stosowana jest przemoc psychiczna, deklaruje czterech na dziesięciu (43%) dorosłych badanych. Natomiast w grupie osób, które stosowały przemoc w rodzinie, wiedzę taką posiada blisko co szósty respondent – odpowiednio 59% osób stosujących przemoc fizyczną oraz 57% osób stosujących przemoc psychiczną. W polskim społeczeństwie dominuje opinia, że na przestrzeni ostatnich 5 lat obserwuje się częstsze występowanie zjawiska przemocy fizycznej w rodzinach. Pogląd taki podziela blisko co drugi (48%) badany. Podobnego zdania są osoby, które stosowały przemoc w rodzinie (45%).

Co czwarty (38%) badany zna w swoim najbliższym otoczeniu co najmniej jedną rodzinę, w której występuje przemoc fizyczna.

Wśród osób, które stosowały przemoc w rodzinie, odsetek ten jest znacznie wyższy i wynosi odpowiednio 55% osób, które stosowały przemoc fizyczną, i 49% osób, które stosowały przemoc psychiczną. Co trzeci (32%) badany uważa, że w ciągu ostatnich 5 lat nasiliło się zjawisko przemocy seksualnej w rodzinach. Takiego samego zdania jest identyczny odsetek osób, które stosowały przemoc fizyczną w rodzinie. Osoby, które stosowały przemoc psychiczną w rodzinie, istotnie rzadziej uważają, że skala zjawiska przemocy seksualnej nasila się, natomiast zdecydowanie częściej niż ogół respondentów twierdzą, że utrzymuje się ona na tym samym poziomie (42%).

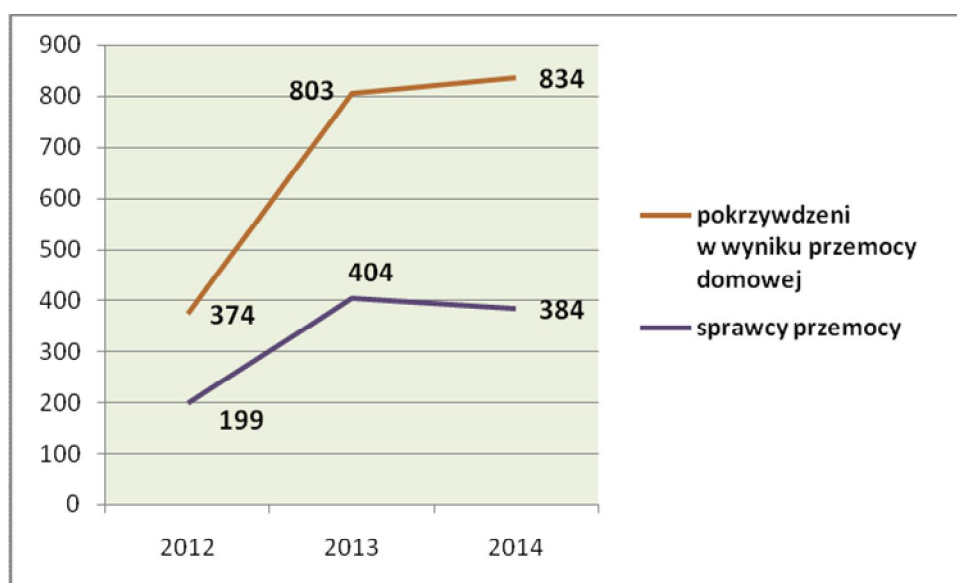
Blisko dziewięciu na dziesięciu (87%) badanych twierdzi, że w ich najbliższym otoczeniu nie ma rodzin, w których występowałby problem przemocy seksualnej. Podgląd ten podziela również zdecydowana większość osób, które stosowały przemoc w rodzinie – odpowiednio 84% stosujących przemoc fizyczną i 83% stosujących przemoc psychiczną.

Zarówno ogół respondentów, jak i osoby, które stosowały przemoc w rodzinie, w większości popierają wszystkie objęte badaniem formy przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Statystyki Komendy Głównej Policji wskazują, że w roku 2015 w Polsce Policja wypełniła **75 495** formularzy „Niebieska Karta”, odnotowała **97 501** ofiary przemocy i **76 034** osób podejrzewanych o przemoc (sprawców). Powyższe dane potwierdzają spadek w stosunku do roku 2014 odnotowanych w tym obszarze zdarzeń (77 808 formularzy „Niebieska Karta”, 105 332 ofiary przemocy i 78 489 osób podejrzewanych o przemoc).

Dane z terenu Powiatu Bielskiego za 2014 rok pochodzące z Komisariatów Policji w Jasienicy, Szczyrku, Czechowicach - Dziedzicach i Kobiernicach potwierdzają **834** osoby pokrzywdzone w wyniku przemocy w rodzinie, z czego **51,6%** stanowiły kobiety, a **34,4%** małoletni. Na przestrzeni lat 2012 - 2014 obserwowany jest też wzrost stwierdzonych przez Policję przypadków przemocy domowej. Sprawcami są głównie mężczyźni. W 2014 roku stanowili oni **90,6%** ogółu osób uznanych za sprawców.

Wykres Nr 1. Pokrzywdzeni w wyniku przemocy domowej oraz sprawcy przemocy w powiecie bielskim w latach 2012-2014.

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bielskiego
na lata 2016-2025.

Dane Komisariatu Policji w Kobiernicach za lata 2013-2015 potwierdzają spadek w 2015 roku dokonywanych przez Policję interwencji domowych na terenie Gminy Porąbka, natomiast, co może niepokoić, obserwowany jest wzrost wykrytych przestępstw *przeciwko*

rodzinie i opiece. W roku 2013 dokonano 2 przestępstwa wynikające z art. 207 § 1 kodeksu karnego, a w 2015 było ich już 9, w tym 4 na terenie sołectwa Bujaków.

Według art 207 § 1 kodeksu karnego (*rozdział XXVI kk – Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece*), kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art 207 § 2 - jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art 207 § 3 - jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Liczba interwencji Policji na terenie Gminy, dotyczących przemocy wynosiła odpowiednio: **19** – w roku **2013**, **10** – w roku **2014** oraz **16** w roku **2015**.

Mając na uwadze liczbę osób, które w wyniku interwencji dotyczącej przemocy w rodzinie zostały przez Policję doprowadzone do *Ośrodka Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym w Bielsku-Białej* (**w 2013 roku – 23 osoby, w roku 2014 - 33 osoby, w roku 2015 – 25 osób**), nasuwa się wniosek, że zjawisko przemocy w Gminie silnie związane jest z problemem alkoholowym.

Tabela Nr 1. Interwencje domowe podjęte przez Policję na terenie Gminy Porąbka w latach 2013-2015, w tym dotyczące przemocy.

Rok	2013	2014	2015
Liczba interwencji domowych ogółem	124	130	115
Porąbka	47	39	33
Bujaków	18	10	9
Czaniec	42	65	47
Kobiernice	17	16	26
w tym liczba interwencji dotyczących przemocy	19	10	16
Porąbka	8	3	2
Bujaków	2	1	1

Czaniec	5	5	8
Kobiernice	4	1	5
Liczba osób doprowadzonych przez Policję do Ośrodka Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym w Bielsku-Białej w wyniku interwencji dotyczącej przemocy.	23	33	25
Porąbka	11	12	9
Bujaków	2	1	0
Czaniec	7	19	11
Kobiernice	3	1	5

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Komisariatu Policji w Kobiernicach.

Tabela Nr 2. Przepisy przeciwko rodzinie i opiece – art. 207 § 1 k.k. na terenie Gminy Porąbka.

Rozdział XXVI Przepisy przeciwko rodzinie i opiece – art. 207 § 1 k.k.			
Rok/liczba zdarzeń	2013	2014	2015
Porąbka	1	1	2
Bujaków	0	0	4
Czaniec	1	1	1
Kobiernice	0	1	2
RAZEM GMINA	2	3	9

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Komisariatu Policji w Kobiernicach.

Zgodnie z art. 9a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie *Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym.*

Gminny Zespół Interdyscyplinarny powołany został Zarządzeniem Nr 150/2010 z dnia 08 października 2010 roku Wójta Gminy Porąbka. W jego skład wchodzi przedstawiciele: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce, Komisariatu Policji w Kobiernicach, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Sądu Rejonowego w Żywcu, placówek oświatowych, Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Polimed” w Porąbce.

Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego, zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jest integrowanie i koordynowanie działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, GKRPA, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, a także prokuratorów oraz przedstawicieli innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Poza Zespołem Interdyscyplinarnym, kluczową rolę w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce, który poprzez pracowników socjalnych, wykonujących pracę w terenie niejednokrotnie jest pierwszym podmiotem rozpoznającym problem przemocy w rodzinie.

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Porąbce swoją siedzibę ma także Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie, w którym pomoc świadczą prawnik, psycholog oraz pracownik socjalny.

Dane dotyczące Procedury Niebieskiej Karty realizowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce oraz przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny podane zostały w tabelach poniżej.

Z ich analizy wynika, że w Gminie na przestrzeni lat 2013 - 2015 występuje nieznaczny spadek środowisk dotkniętych przemocą, objętych wsparciem wymienionych podmiotów. W roku **2013** było to **55** środowisk, w roku **2014** - **47**, a w roku **2015** - **46** środowisk. Procedura „Niebieskiej Karty” uruchamiana była w roku **2013** - **41** razy, w roku **2014** - **32** razy a w roku **2015** - **35** razy. Wśród **46** rodzin dotkniętych przemocą w 2015 roku **5** rodzin zagrożonych było utrata dziecka.

46 rodzin dotkniętych przemocą w 2015 roku stanowiła 0,3% populacji Gminy (liczba mieszkańców według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła **15 408**).

Obserwuje się natomiast wzrost liczby rodzin objętych opieką asystenta rodziny. W 2015 roku usługą tą objęto 10 środowisk. Realizowana usługa asystenta rodziny wynika z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2016r., poz. 575 ze zmianami).

Katalog zadań asystenta rodziny określonych tą ustawą jest szeroki. Dla realizacji działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie kluczowym jest nałożenie na asystenta obowiązku współpracy między innymi z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, o których mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Istotnymi są tu także zadania polegające na udzielaniu rodzinom pomocy w rozwiązywaniu problemów psychologicznych, problemów wychowawczych z dziećmi, motywowaniu do uczestnictwa w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych, udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin, prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców oraz dzieci, a także monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną.

Możliwym jest, iż to właśnie coraz częściej wdrażana usługa asystenta, podejmującego próby korygowania występujących w rodzinach niewłaściwych wzorów zachowań wpływa na stopniowy spadek liczby środowisk, w których realizowana jest Procedura „Niebieskiej Karty”. Za wcześnie jednak jest, aby mówić tu o stałej tendencji. Stąd w kolejnych latach wskazana byłaby dalsza analiza powyższych danych.

Tabela Nr 3. Procedura Niebieskiej Karty realizowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce oraz przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny w latach 2013-2015.

L.p.	Wyszczególnienie	2013	2014	2015
1.	Liczba środowisk	35	47	46
1.1.	Liczba osób w środowiskach ogółem	204	151	176
1.2.	Liczba Niebieskich Kart	41	32	35
1.3.	Liczba posiedzeń (spotkań) grup roboczych	66	109	85
1.4.	Liczba zakończonych Niebieskich Kart	21	35	26

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce i Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Tabela Nr 4. Liczba rodzin zagrożonych utratą dziecka i objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2013-2015.

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Liczba rodzin zagrożonych utratą dziecka	6	5	5
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	0	5	10

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce.

Analiza statystyk Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, zawartych w sprawozdaniach MPiPS-03 wskazuje, że w ogóle powodów będących podstawą przyznania przez Ośrodek świadczenia pieniężnego, przemoc należy do powodów marginalnych, co może wskazywać, iż nie jest często powiązana z trudną sytuacją materialną i ubóstwem rodziny. W roku 2015 pomoc w formie świadczenia pieniężnego w związku z przemocą otrzymało w Ośrodku zaledwie 6 rodzin, które stanowiły 2,2% ogółu rodzin korzystających ze świadczeń.

Tabela Nr 5. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu przemocy w rodzinie na tle pozostałych rodzin korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce w latach 2013-2015.

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Rzeczywista liczba rodzin korzystających z pomocy	345	324	276
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu przemocy w rodzinie	4	5	6
%	1,2	1,5	2,2

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce.

Ważną funkcję w zakresie zarówno diagnozowania, jak też wspierania w Gminie osób oraz rodzin dotkniętych przemocą ze szczególnym uwzględnieniem dzieci pełnią Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Porąbce, Punkt Pomocy Rodzinie, działający w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z siedzibą w Porąbce przy ul. Rynek 22 oraz 4 Świetlice Środowiskowo-Integracyjne, działające w Wiejskim Domu Kultury w Bujakowie, Wiejskim Domu Kultury w Czańcu, Wiejskim Dom Kultury w Kobiernicach oraz Wiejskim Dom

Kultury w Porąbce, stanowiący jednocześnie siedzibę główną Gminnego Ośrodka Kultury w Porąbce.

Punkt Pomocy Rodzinie w Porąbce obok usług konsultacyjnych z osobami uzależnionymi, szkodliwie pijącymi i współuzależnionymi świadczył także pomoc psychologiczno-terapeutyczną w tym dla dzieci i młodzieży, jak również pomoc prawną w sprawach dotyczących *przemocy w rodzinie*, rozwodów, separacji i innych z zakresu życia rodzinnego. W 2015 roku Punkt udzielił łącznie **212** porad prawnych.

Istotną dla rozwiązywania i zapobiegania problemom przemocy w rodzinie jest działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o charakterze profilaktyczno-dydaktycznym.

W roku 2015 w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Komisja dofinansowała następujące programy profilaktyczne:

- „Na turystycznym szlaku” (działanie szkolnego koła krajoznawczego PTTK). Realizator: Zespół Szkół w Kobiernicach;
- Spotkania profilaktyczne z ks. M. Dziewieckim. Realizator: Publiczne Gimnazjum w Porąbce;
- „Klasa na medal” (rozwijanie współodpowiedzialności i bezpieczeństwa). Realizator: Szkoła Podstawowa w Porąbce;
- „Agresywny czyli słaby”. Realizator: Zespół Szkół w Kobiernicach;
- Akcja profilaktyczna „Dlaczego nie teraz”. Realizator: Zespół Szkół w Kobiernicach;
- „Górskie wędrówki, czyli jak zdrowo i bezpiecznie spędzić czas”. Realizator: Szkoła Podstawowa w Czańcu;
- „Szybciej, dalej biegnij wzdłuż, od problemów alkoholowych uciekaj już”. Realizator: Szkoła Podstawowa w Czańcu;
- „Profilaktyka przemocy rówieśniczej w tym cyberprzemocy”. Realizator: Szkoła Podstawowa w Czańcu;
- Spotkania dotyczące użytkowania Internetu (cyberprzemoc, cyberprzestępczość). Realizator: Publiczne Gimnazjum w Porąbce;
- Projekt profilaktyczny „Kino-Szkoła”. Realizator: Zespół Szkół w Bujakowie;
- Tydzień profilaktyki. Realizator: Publiczne Gimnazjum w Czańcu;
- Obóz szkoleniowy w Kostkowicach. Realizator: OSP w Bujakowie;
- „Dni zdrowia”. Realizator: Zespół Szkół w Kobiernicach;

- Rajd szkolny na Górę Żar. Realizator: Publiczne Gimnazjum w Porąbce;

Poza wymienionymi wyżej programami GKRPA zrealizowała w 2015 roku dwie kampanie społeczne:

- „Zachowaj trzeźwy umysł” – Gminny Przegląd Twórczości Dzieci i Młodzieży, w którym wzięły udział **443** osoby (dzieci i młodzież z terenu Gminy Porąbka);
- „Postaw na rodzinę”. Kampania miała na celu zachęcenie rodziców do bliższych kontaktów z dziećmi. Akcja poprzez plakaty, ulotki i imprezy organizowane w szkołach (pikniki, festyny, pogadanki) promowała znaczenie udziału rodzica w życiu każdego dziecka.

Działalność Świetlic Środowiskowo-Integracyjnych na terenie Gminy traktowana jest jako forma pozaszkolnej opieki nad dzieckiem w wieku od 6 do 12 lat. Placówki te czynne są od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych. W roku 2015 do Świetlic uczęszczało około **150** dzieci, głównie w przedziale wiekowym od 6 do 7 lat. Na działalność Świetlic z Gminnego Programu Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym wydatkowano w 2015 roku środki w kwocie **63 858,03 zł**, w tym na dożywianie dzieci biorących udział w zajęciach – **4 452,53 zł**.

Działalność o charakterze profilaktyczno-dydaktycznym na terenie Gminy prowadzi także Młodzieżowe Centrum Aktywności Twórczej w Czańcu, które w roku 2015 kontynuowało swoje działania artystyczne, głównie teatralne, między innymi w Grupie Twórczej „Bengaku”, a także poszerzyło swoją działalność o zajęcia kulinarne dla najmłodszych i warsztaty muzyczne (rockowe) dla młodzieży. Ponadto w Młodzieżowym Centrum Aktywności Twórczej odbywały się: nauka gry na gitarze, korepetycje z nauk ścisłych na zasadzie wzajemnej, koleżeńskej pomocy, wieczorki filmowe i lekcje językowe.

Zajęcia dla dziecięco – młodzieżowej grupy pożarniczej przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Bujakowie to kolejna propozycja finansowana w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Zajęcia polegają między innymi na realizacji programów z zakresu pierwszej pomocy, umiejętności zachowania się w sytuacjach kryzysowych, orientacji w terenie.

Poza podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zlokalizowanymi na terenie Gminy Porąbka, wsparcie dla osób i rodzin doświadczających

przemocy świadczy także Podbeskidzki Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Bielsku-Białej przy ul. Pięknej 2. POIK świadczy całodobową pomoc psychologiczną, pedagogiczną, socjalną oraz prawną, a także zapewnia schronienie w 22. osobowym Hostelu.

Osoby korzystające ze schronienia w Hostelu, poza wymienionymi wyżej formami pomocy, do dyspozycji mają w pełni wyposażoną kuchnię oraz pomieszczenia socjalne. W roku 2015 z pomocy POIK skorzystało z terenu Gminy Porąbka **15** rodzin, w tym **2** zgłaszające problem przemocy. Jedna osoba skorzystała z miejsca hostelowego.

Zadaniem z zakresu administracji rządowej wynikającym z *ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, realizowanym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku-Białej przy ul. Piastowskiej 40 jest opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Niestety, pomimo zgłaszania przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce osób stosujących przemoc w rodzinie do udziału w tychże programach, od roku 2013 tylko jedna osoba przystąpiła do jego realizacji, jednak go nie ukończyła.

Tabela Nr 6. Mieszkańcy Gminy Porąbka korzystający w latach 2013-2015 z pomocy Podbeskidzkiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Bielsku-Białej.

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Liczba rodzin objętych wsparciem	16	19	15
Liczba osób w rodzinach	62	75	59
Liczba rodzin zgłaszających problem przemocy	2	3	2
Liczba osób w rodzinach z problemem przemocy	5	12	5

Źródło: dane Podbeskidzkiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Bielsku-Białej.

Tabela Nr 7. Liczba mieszkańców Gminy Porąbka zgłaszanych do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w latach 2013 - 2016.

Rok	Liczba zgłoszonych do udziału w Programie			przystąpili do realizacji programu	ukończyli realizację programu
	ogółem	przez GOPS	przez Sąd		
2013	5	5	0	0	0
2014	4	4	0	1	0

2015	4	4	0	0	0
2016	6	6	0	0	0

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku-Białej.

V. Badania dotyczące zjawiska przemocy i agresji w Szkołach na terenie Gminy Porąbka.

W grudniu 2016 roku na potrzeby niniejszego opracowania zostały przeprowadzone na terenie Gminy Porąbka badania ankietowe wśród dzieci młodzieży szkolnej, których głównym celem była próba diagnozy występowania tego zjawiska oraz poznania jego postrzegania przez uczniów.

Do wyznaczonych celów szczegółowych badania należało między innymi: poznanie czynników motywujących do powstawania zachowań agresywnych i używania przemocy w opinii badanej grupy, uzyskanie danych dotyczących najczęściej spotykanych przejawów agresji oraz miejsc ich występowania.

W badaniu wzięło udział **161** uczniów szkół podstawowych (85 uczniów klas IV oraz 76 uczniów klas VI) i **126** uczniów gimnazjum (72 uczniów klasy I oraz 54 uczniów klasy III).

Badanie przeprowadzono we wszystkich szkołach na terenie Gminy t.j. w:

Zespole Szkół w Bujakowie,

Zespole Szkół w Kobiernicach,

Publicznym Gimnazjum im. Jana Pawła II w Porąbce,

Publicznym Gimnazjum im. Kardynała Karola Wojtyły w Czańcu,

Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Porąbce,

Szkole Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Czańcu.

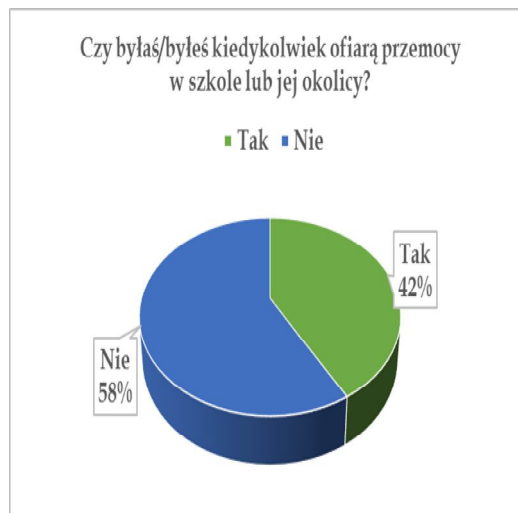
Równocześnie opracowana została ankieta dla Dyrektorów/Wicedyrektorów Szkół, której celem było w szczególności zapoznanie się z przedsięwzięciami podejmowanymi przez Szkoły w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów przemocy.

Koordynatorem przeprowadzonych badań był *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce*.

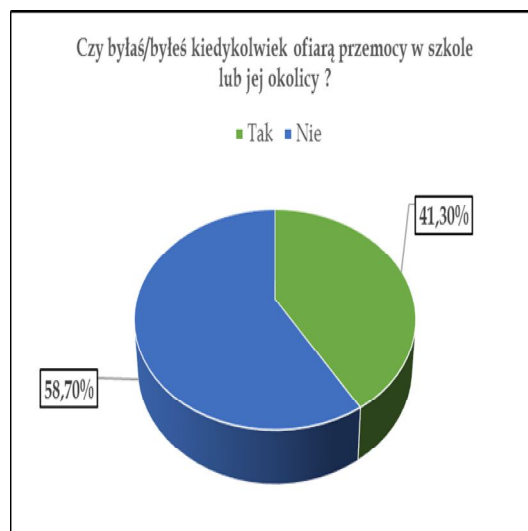
5.1. Uczeń jako ofiara przemocy.

42,00% uczniów szkół podstawowych i 41,30% uczniów gimnazjum podaje, że było ofiarami przemocy w szkole lub jej okolicy.

Wykres Nr 2. Uczeń jako ofiara przemocy. Wynik w szkołach podstawowych.

Wykres Nr 3. Uczeń jako ofiara przemocy. Wynik w gimnazjum.

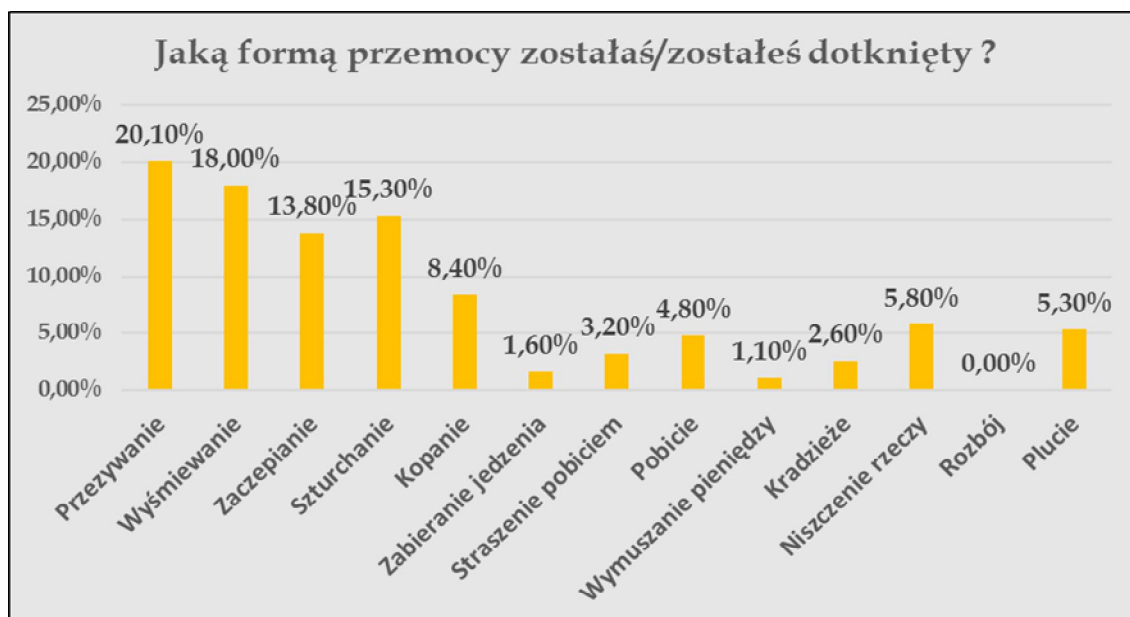

Zarówno w szkołach podstawowych, jak również w gimnazjach najczęściej stosowaną formą przemocy jest przezywanie (20,10% w szkole podstawowej i 22,60% w gimnazjum), wyśmiewanie (odpowiednio 18,00% i 17,50%). Na trzecim miejscu znalazło się: w szkołach

podstawowych – szturchanie (15,30%), natomiast w gimnazjum – zaczepianie – 16,0%). Na 1,10% ofiar przemocy w gimnazjum dokonano rozboju. Kopanie dotyczyło 8,40% uczniów szkół podstawowych i 5,60% uczniów gimnazjum.

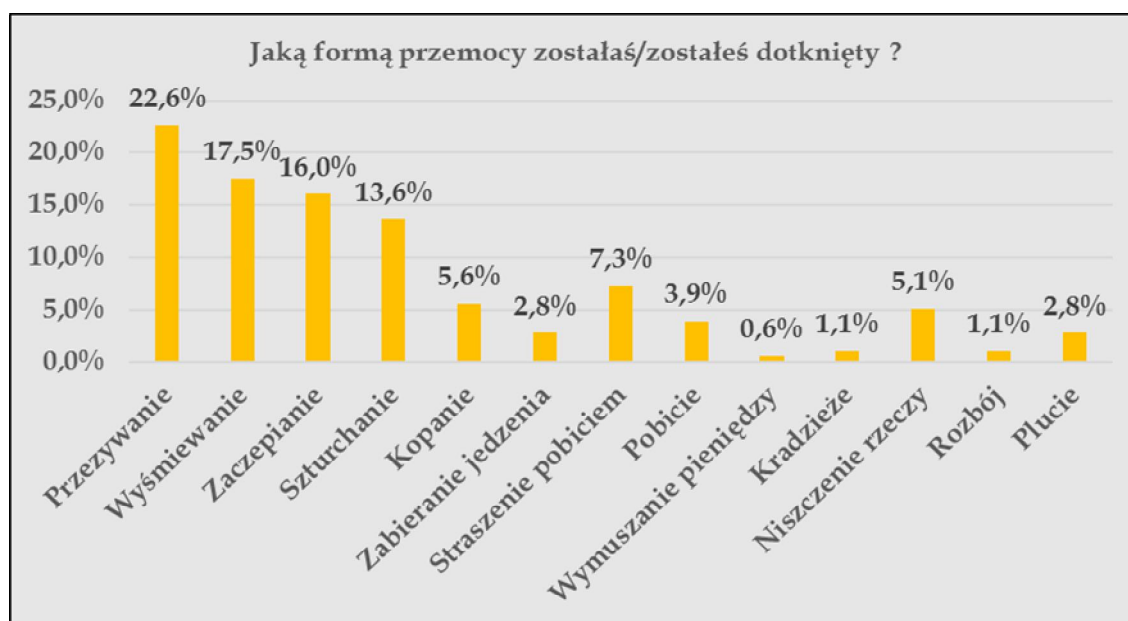
Wykres Nr 4. Formy przemocy wymieniane przez ofiary przemocy.

Wynik w szkołach podstawowych.

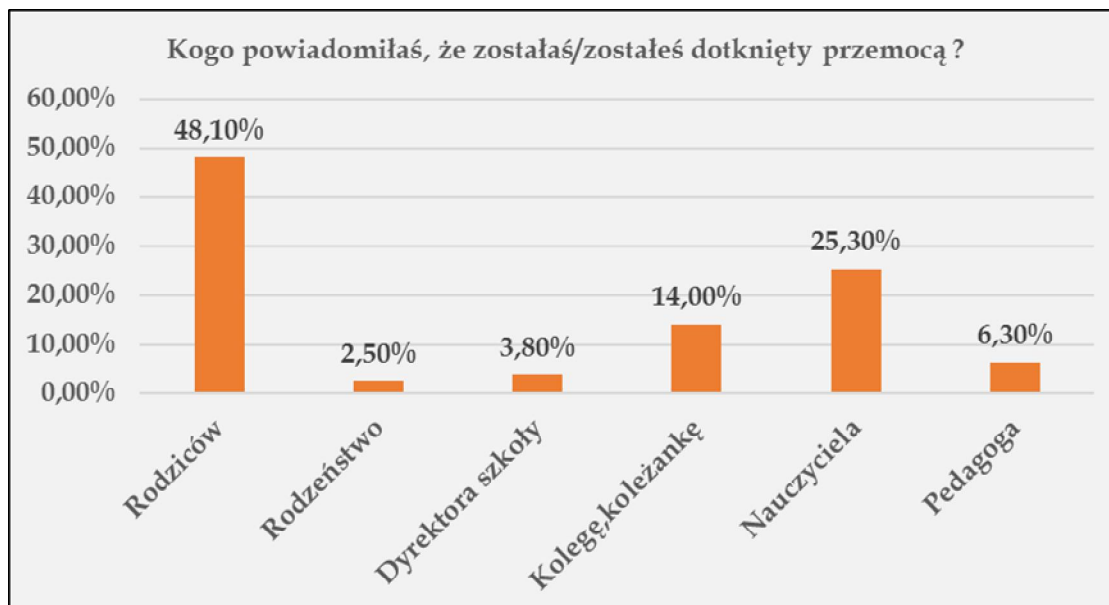

Wykres Nr 5. Formy przemocy wymieniane przez ofiary przemocy.

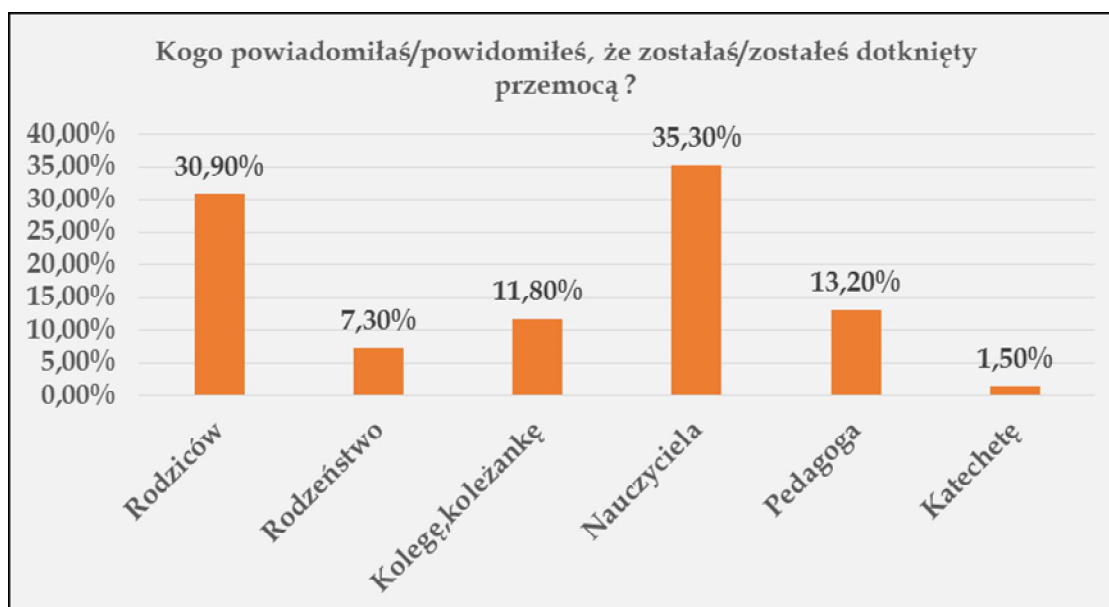
Wynik w gimnazjum.

Wykres Nr 6. Poszukiwanie pomocy przez ofiarę przemocy. **Wynik w szkołach podstawowych.**

Wykres Nr 7. Poszukiwanie pomocy przez ofiarę przemocy. **Wynik w gimnazjum.**

Nie wszystkie ofiary przemocy informowały inne osoby, o tym, co je spotkało. W przypadku *szkół podstawowych* informację taką przekazało **69,20%** natomiast w *gimnazjach* **65,40%** ofiar przemocy. Ofiary przemocy *wśród uczniów szkół podstawowych* najczęściej informowały rodziców (**48,10%** przypadków), nauczycieli (**25,30%**), kolegę lub koleżankę (**14,00%**).

Z kolei *uczniowie gimnazjum* najczęściej informowali nauczyciela (**35,30%** badanych), rodziców (**30,90%**), pedagoga (**13,20%**).

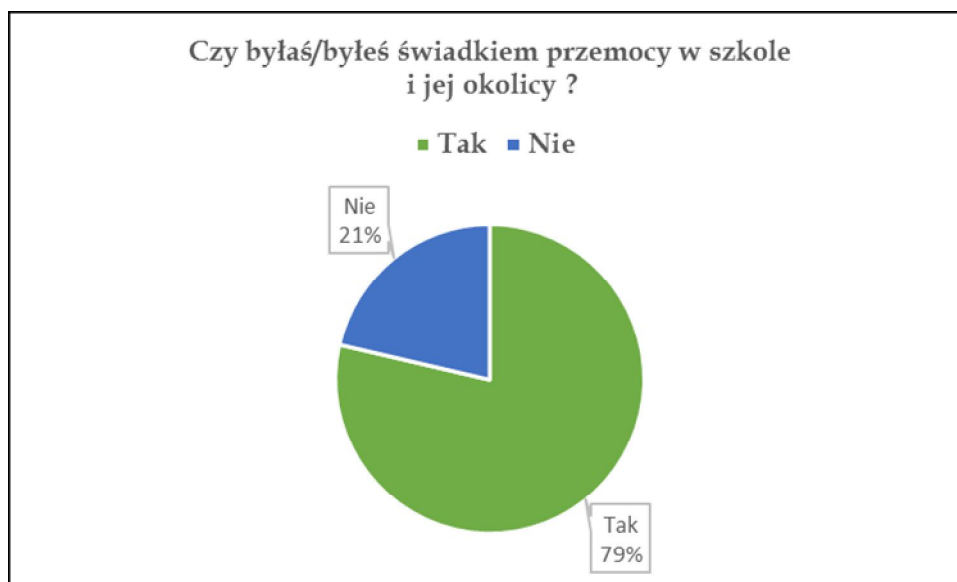
5.2. Uczeń jako świadek przemocy.

Aż **68,00%** uczniów szkół podstawowych i **79,00%** uczniów gimnazjów było świadkami przemocy w szkole i jej okolicach.

Wykres Nr 8. Uczeń jako świadek przemocy. **Wynik w szkołach podstawowych.**

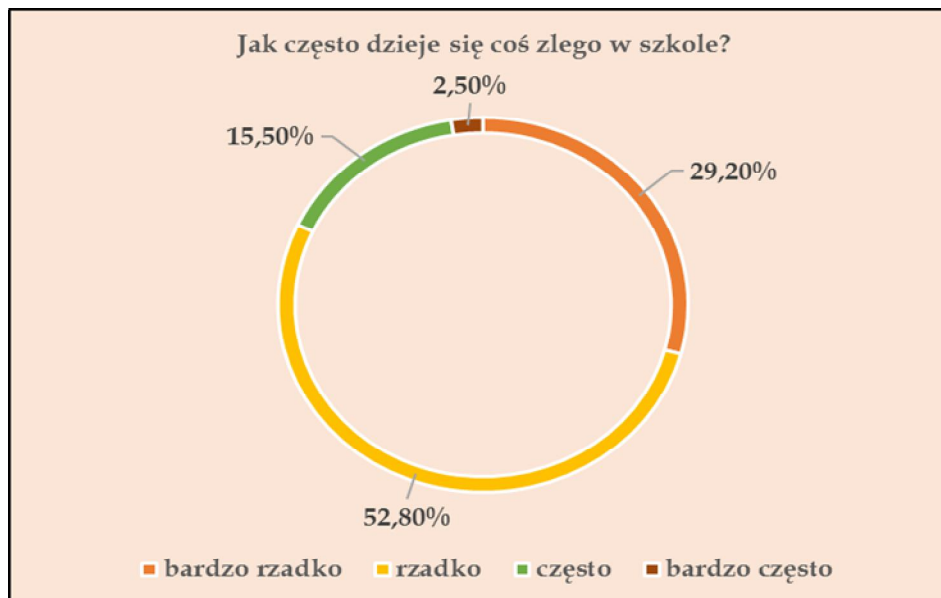

Wykres Nr 9. Uczeń jako świadek przemocy. **Wynik w gimnazjum.**

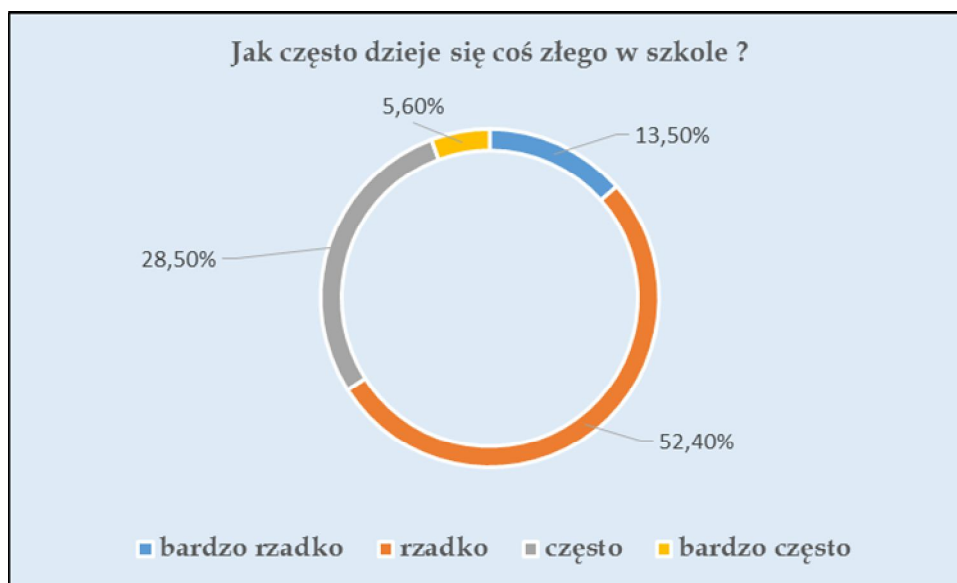

Wykres Nr 10. Częstotliwość zdarzeń niepokojących. Wynik w szkołach podstawowych.

Wykres Nr 11. Częstotliwość zdarzeń niepokojących. Wynik w gimnazjum.

W opinii badanych w szkołach podstawowych do złych zdarzeń w szkole dochodzi rzadko (52,80%), bardzo rzadko (29,20%), często (15,50%), bardzo często (2,50%).

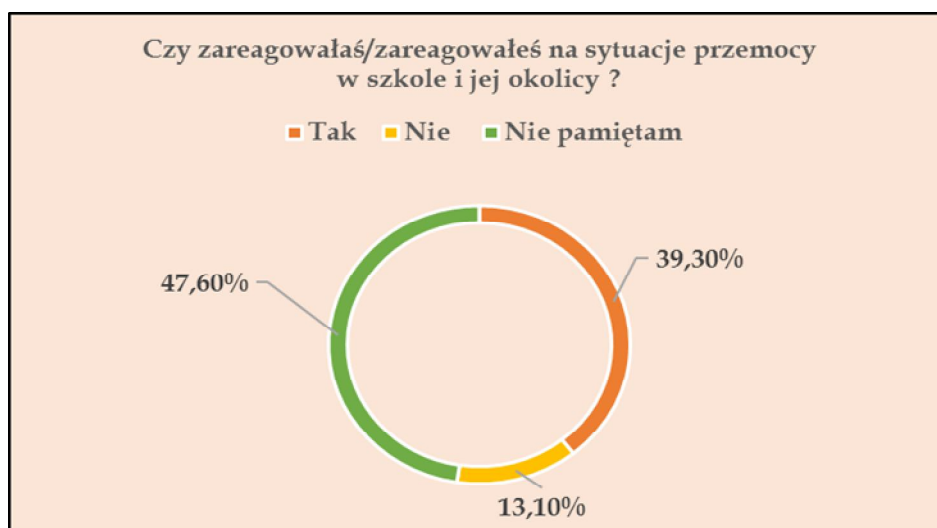
Z kolei wedle opinii ankietowanych w gimnazjach sytuacje dotyczące przemocy mają miejsce rzadko (52,40%), często (28,50%), bardzo rzadko (13,50%), bardzo często (5,60%).

Zareagowanie na sytuację przemocy w szkole i jej okolicy deklaruje 39,30% uczniów szkół podstawowych i 44,10% uczniów gimnazjum. Nie pamięta, czy zareagowało na przemoc 47,60% uczniów młodszej kohorty i 37,00% starszej. Nie zareagowało odpowiednio - 13,10%

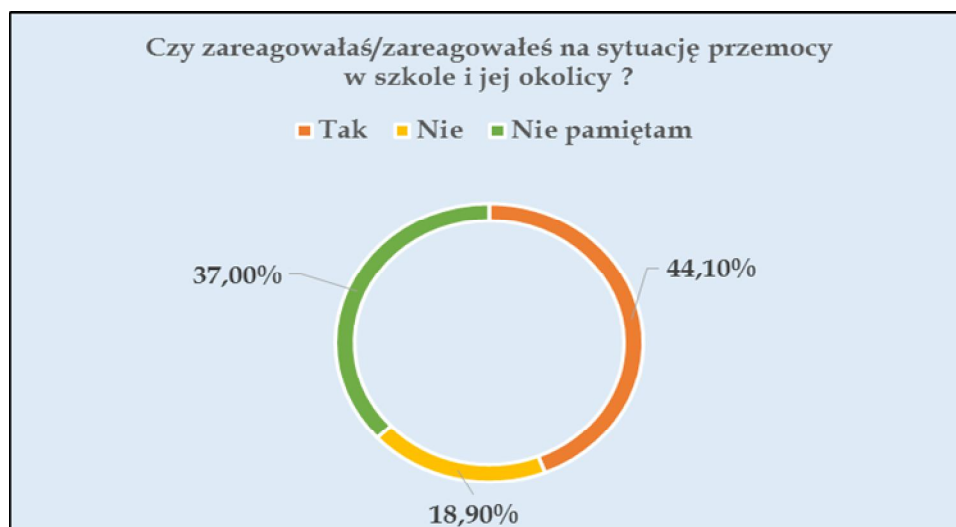
uczniów z grupy młodszej i **18,9%** uczniów z grupy starszej. W sytuacji krzywdzenia innych świadkowie zarówno w szkole podstawowej, jak też gimnazjum najczęściej reagowali poprzez ujęcie się w obronę ofiary (**55,60%** świadków przemocy w gimnazjum i **48,80%** świadków przemocy w szkole podstawowej). Powiadomiło nauczyciela **44,10%** uczniów młodszej grupy i **34,90%** uczniów grupy starszej. Rodziców informowało zaledwie **1,20%** uczniów szkół podstawowych.

Przypomnieć warto, że ta grupa najczęściej informowała rodziców w sytuacjach, gdy sama podlegała przemocy.

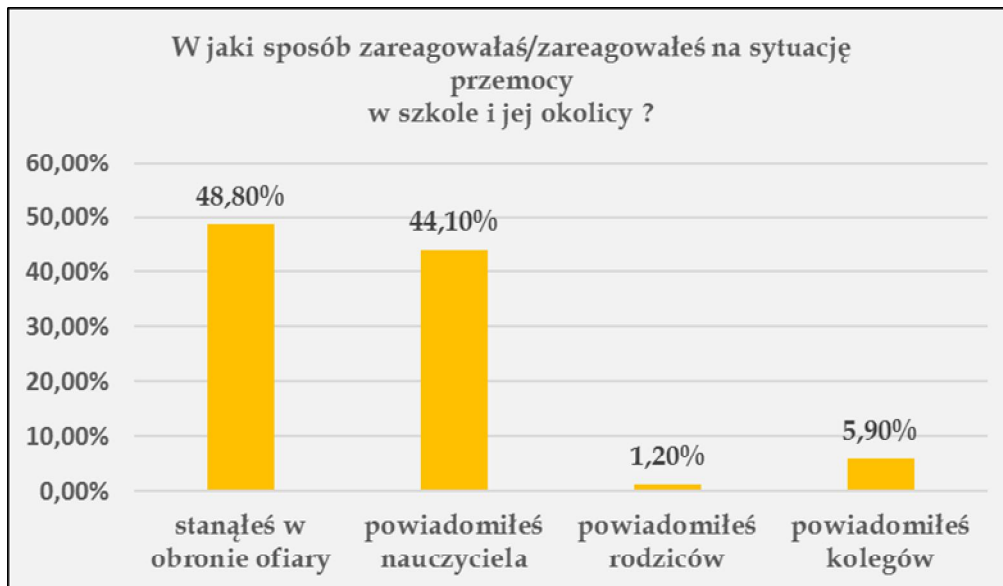
Wykres nr 12. Reakcja na sytuacje przemocy. Wynik w szkołach podstawowych.

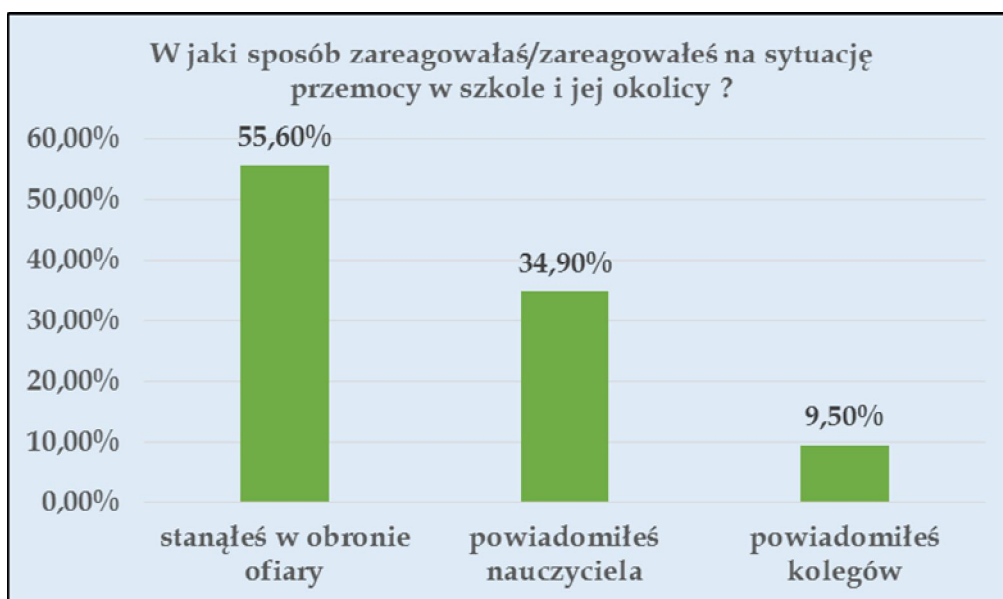
Wykres nr 13. Reakcja na sytuacje przemocy. Wynik w gimnazjum.

Wykres Nr 14. Sposób reagowania na sytuacje krzywdzenia innych. Wynik w szkołach podstawowych.

Wykres Nr 15. Sposób reagowania na sytuacje krzywdzenia innych. Wynik w gimnazjum.

5.3. Uczeń jako sprawca przemocy.

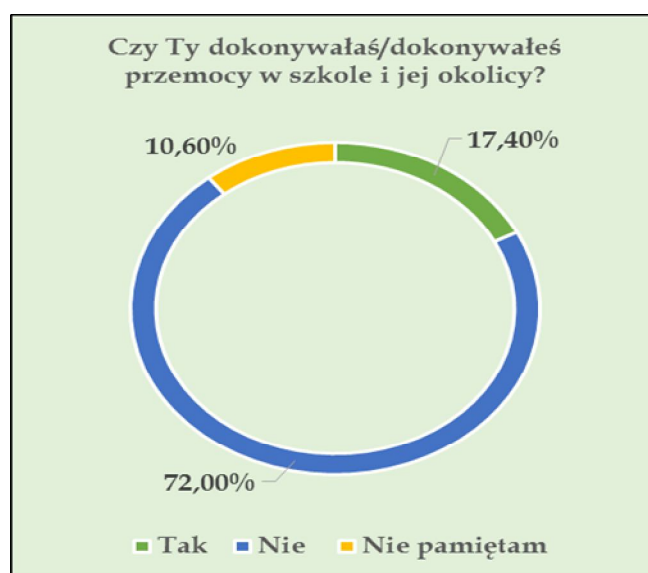
Przyznanie się do bycia sprawcą przemocy, nawet anonimowe, jest bardzo trudne. Mimo to do dokonywania przemocy na innych przyznaje się **17,40%** uczniów szkół podstawowych i **25,40%** uczniów gimnazjum. *Nie pamięta*, czy dokonywało przemocy **10,60%** uczniów z grupy młodszej i **2,40%** uczniów z grupy starszej.

72,00% uczniów szkoły podstawowej oraz **72,20%** uczniów gimnazjum twierdzi, że nie dokonywało przemocy w szkole i jej okolicy.

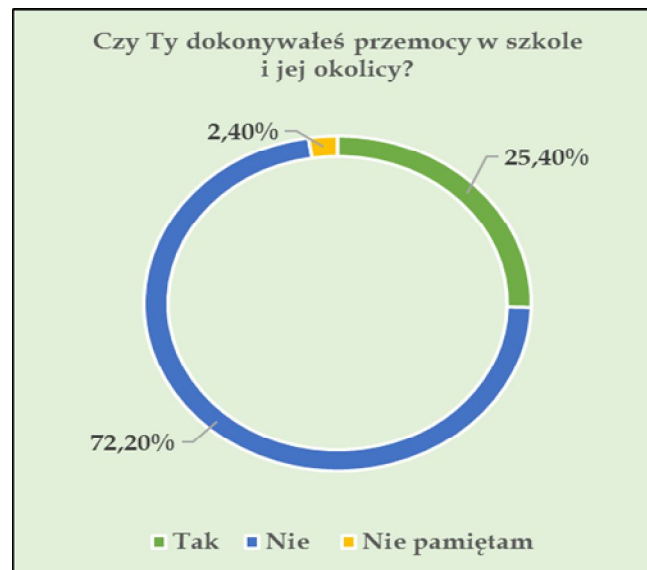
Sprawcy nieznacznie częściej wskazywali, że dokonując przemocy działali w pojedynkę (w szkole podstawowej - **57,10%**, w gimnazjum - **53,10%**). Formami dokonywanej przemocy było w obu grupach przezywanie (odpowiednio w szkole podstawowej i gimnazjum: **25,00%** i **28,60%**), wyśmiewanie (odpowiednio: **25,00%** i **16,90%**), zaczepianie (odpowiednio: **17,90%** oraz **18,10%**) i szturchanie (odpowiednio: **16,10%** i **15,60%**). Do kopania przyznaje się **8,90%** uczniów w szkole podstawowej i **7,80%** uczniów w gimnazjum.

Dokonanie pobicia zgłasza **7,10%** badanych z młodszej grupy i **6,50%** z grupy starszej.

Wykres Nr 16. Uczeń jako sprawca przemocy. Wynik w szkołach podstawowych.

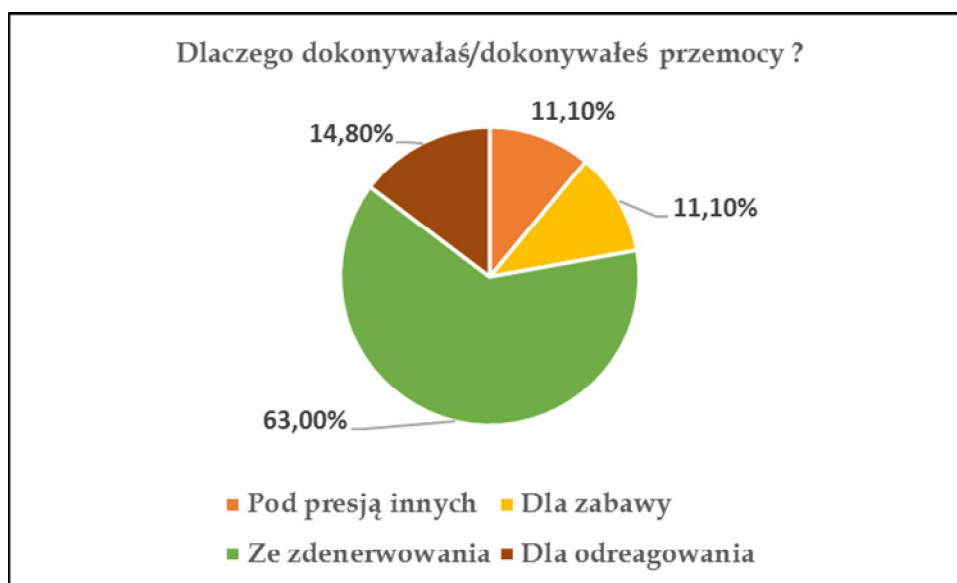
Wykres Nr 17. Uczeń jako sprawca przemocy. Wynik w gimnazjum.

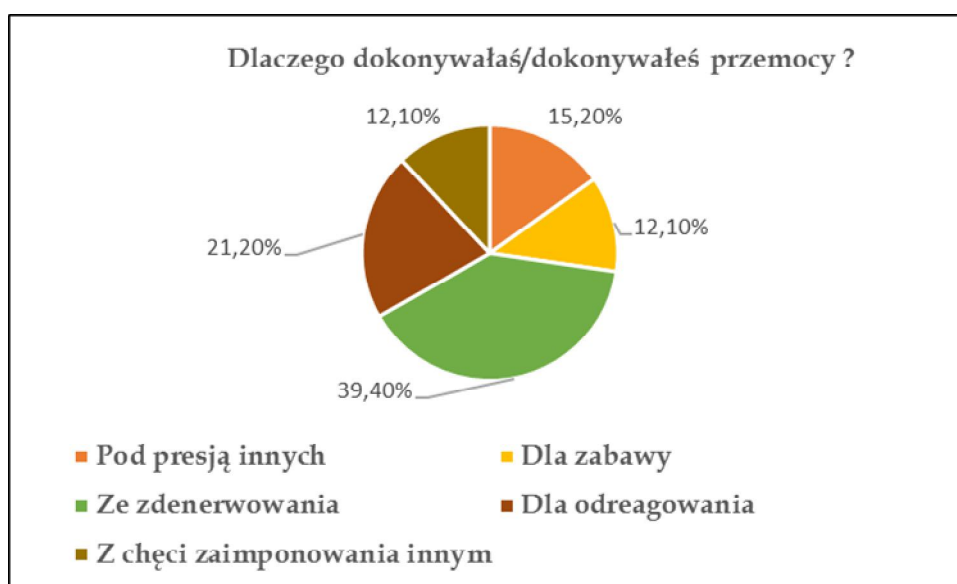
46,40% uczniów z młodszej kohorty i **62,50%** uczniów z kohorty starszej twierdzi, że poniosło konsekwencje związane z dokonywaniem przemocy. Nie poniosło konsekwencji aż **53,60%** uczniów młodszych i **37,50%** uczniów starszej grupy.

Poniesionymi konsekwencjami były w większości postępowania dyscyplinujące w szkole (**57,90 %** w przypadku szkoły podstawowej i **73,90%** w przypadku gimnazjum) oraz wychowawcze od rodziców (**42,10 %** w przypadku szkoły podstawowej oraz **26,10%** w przypadku gimnazjum).

Wykres Nr 18. Powody dokonywania przemocy. Wynik w szkołach podstawowych.

Wykres Nr 19. Powody dokonywania przemocy. Wynik w gimnazjum.

Powodem do niepokoju są powody dokonywania przemocy wskazywane przez obie grupy badanych.

Aż **63,00%** uczniów w szkołach podstawowych i **39,40%** uczniów gimnazjum wskazują, że powodem dokonywania przez nich przemocy było zdenerwowanie.

14,80% uczniów z młodszej grupy i **21,20%** z grupy starszej twierdzi, że krzywdziło innych dla odreagowania. Pod presją innych działało **11,10%** uczniów szkół podstawowych i **15,20%** uczniów gimnazjum.

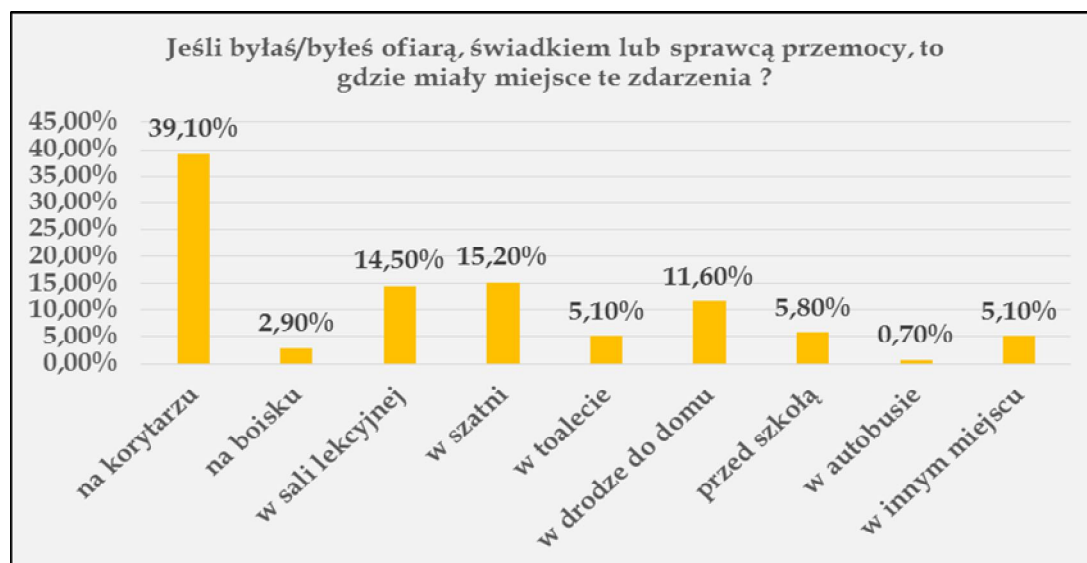
Zachowania przemocowe u dzieci i młodzieży, w szczególności działanie pod wpływem zdenerwowania i dla odreagowania, mogą być przejawem wielu problemów przeżywanych przez dziecko, takich jak poczucie odrzucenia, poczucie zagubienia, niskiej wartości, brak poczucia bezpieczeństwa, niezaspokojonej potrzeby miłości.

Uczniowie – sprawcy potrzebują pomocy od nauczyciela w zmianie swojego zachowania. Nauczyciele mają szansę zastąpić nieakceptowane społecznie zachowania – zachowaniami konstruktywnymi.

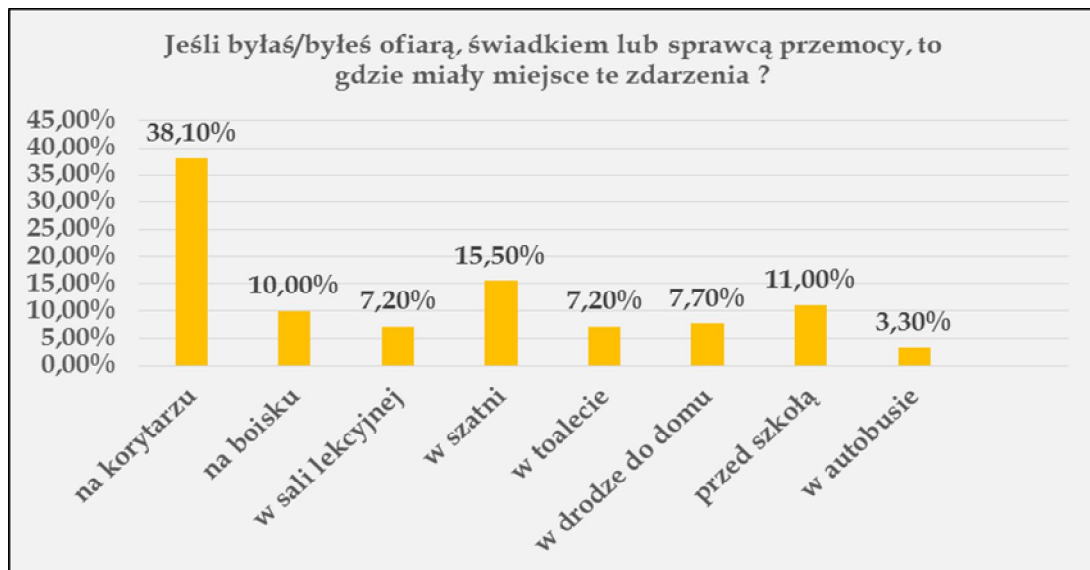
Będzie to jednak możliwe, jeśli wpierw dotrze się do warunków, okoliczności i sytuacji, które sprawiły, że dziecko stało się sprawcą przemocy.

Przeprowadzone badania wykazały, że zdarzenia przemocy występujące w obu typach szkół w większości mają miejsce na korytarzu szkolnym (**39,10%** odpowiedzi uczniów szkół podstawowych i **38,10%** odpowiedzi uczniów gimnazjum) oraz w szatni (odpowiednio w szkole podstawowej i gimnazjum: **15,20%** i **15,50%**).

Wykres Nr 20. Miejsca, w których dochodzi do przemocy. **Wynik w szkołach podstawowych.**

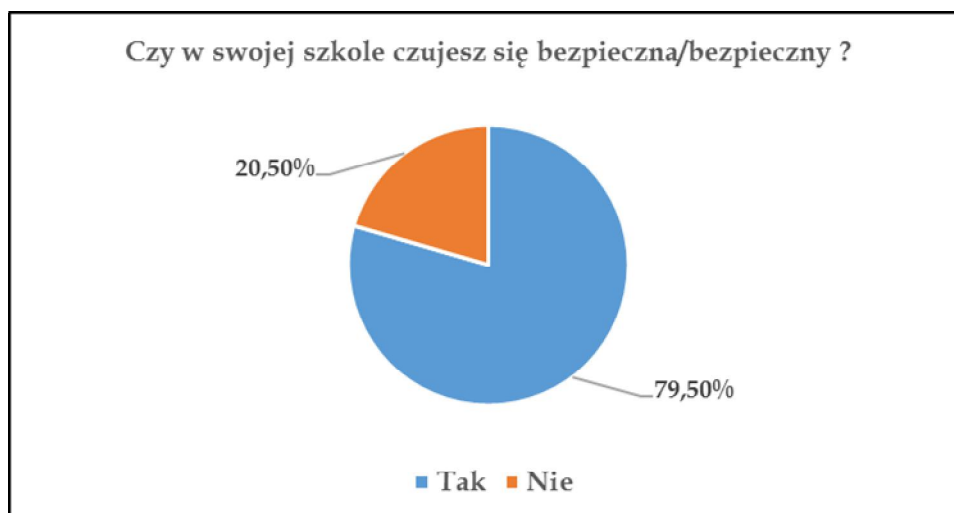

Wykres Nr 21. Miejsca, w których dochodzi do przemocy. Wynik w gimnazjum.

Z badania wynika, że **79,50%** uczniów szkół podstawowych deklaruje, że w swojej szkole czuje się bezpiecznie. Nie czuje poczucia bezpieczeństwa **20,50%** badanych. W przypadku uczniów gimnazjum poczucie bezpieczeństwa występuje u **85,70%** badanych. Nie czuje się bezpiecznie w gimnazjum **14,30%** uczniów.

Wykres Nr 22. Poczucie bezpieczeństwa w szkole. Wynik w szkołach podstawowych.

Wykres Nr 23. Poczucie bezpieczeństwa w szkole. Wynik w gimnazjum.

5.4. Przeciwdziałanie przemocy w Szkołach na terenie Gminy Porąbka.

Z analizy ankiet przygotowanych dla Dyrektorów Szkół na terenie Gminy Porąbka wynika, że każda szkoła dokumentuje występujące przypadki przemocy. Są one odnotowywane w dziennikach lekcyjnych, zapisywane w dzienniczkach uczniów, kartach interwencji, w dokumentacji pedagoga i zeszytach wychowawców. Sporządzane są także notatki służbowe. Odnotowane w Szkołach przypadki przemocy przybierają głównie formę bezpośredniej przemocy fizycznej i bezpośredniej przemocy słownej i niewerbalnej. Statystyka stwierdzonych przypadków przemocy w szkołach wykazuje znaczną rozpiętość, co wydaje się, może wynikać z odmiennego spojrzenia na przemoc jako zjawisko i różnej oceny (klasyfikacji) danego zdarzenia.

**Tabela Nr 8. Statystyka przypadków przemocy w Szkołach na terenie Gminy Porąbka
w latach 2013-2015.**

Wyszczególnienie	Liczba przypadków w danym roku.		
	2013	2014	2015
Zespół Szkół w Bujakowie	6	5	3
Zespół Szkół w Kobiernicach	4	8	4
Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Porąbce	8	7	10
Publiczne Gimnazjum im. Kardynała Karola Wojtyły w Czańcu	4	4	3
Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Porąbce	19	13	5
Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Czańcu	50	50	50

Źródło: dane ankietowe z grudnia 2016 roku.

Przypadki przemocy zgłaszane są rodzicom dzieci, zarówno stosujących przemoc, jak też jej doświadczających. Informowani są psycholog, pedagog szkolny, wychowawcy.

W sytuacjach tego wymagających Szkoły podejmują współpracę z Policją oraz sądem.

Wszystkie ankietowane placówki podają, że dokonują diagnozy skali problemu przemocy. Najczęściej używanymi narzędziami diagnozowania są ankiety, rozmowy z uczniami, nauczycielami i rodzicami, analiza procedury pomarańczowych kart interwencji, debaty uczniowskie.

We wszystkich placówkach realizowane są także przedsięwzięcia w obszarze profilaktyki oraz rozwiązywania problemów przemocy, finansowane przede wszystkim ze środków GKRPA, jak też budżetu szkoły i rad rodziców.

Mają one formę zajęć warsztatowych, pozalekcyjnych, programów profilaktycznych (np. „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, „Zachowaj trzeźwy umysł” „Spójrz inaczej”, „Agresywny znaczy słaby”, „Cyberprzemoc, cyberprzestępczość”) wycieczek, teatru.

Wszystkie szkoły uważają, że są miejscami bezpiecznymi. Uzasadnieniem tego stwierdzenia jest w opinii badanych:

- rozwiązywanie sytuacji konfliktowych na bieżąco;
- wyniki przeprowadzanych badań ankietowych wśród uczniów, rodziców i nauczycieli;
- analiza sytuacji wychowawczej szkoły;

- posiadanie monitoringu i kontrola osób wchodzących i wychodzących;
- dyżury nauczycielskie;
- wprowadzony punktowy system oceny zachowania (+) (-);
- współpraca z osobami i instytucjami zapewniającymi bezpieczeństwo;
- podejmowanie działań w obrębie profilaktyki przemocy;
- ścisła współpraca z rodzicami uczniów;
- wiedza uczniów do kogo zwrócić się o pomoc;
- realizacja szkolnego programu wychowawczego i szkolnego programu profilaktycznego;
- współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Porąbce, GKRPA, Komisariatem Policji, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Bielsku-Białej, kuratorami rodzinnymi.

VI. Cele Programu.

Celem głównym *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Porąbka na lata 2017-2021* jest:

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w Gminie Porąbka.

Wyznacza się następujące cele operacyjne:

1. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
2. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie;
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wyznaczone cele mają doprowadzić do zmniejszenia w Gminie skali zjawiska przemocy w rodzinie.

Cel operacyjny 1.

Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

zadania	realizatorzy zadania	czas realizacji	wskaźniki
1. Poszerzanie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz rozwijanie wrażliwości społecznej wobec tego zjawiska w szczególności poprzez prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, poświęconych problemowi przemocy w rodzinie.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie i Punktu Pomocy Rodzinie.	2017-2021	liczba lokalnych kampanii; liczba zorganizowanych spotkań;
2. Diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie oraz ustalanie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie i Punktu Pomocy Rodzinie, Policja, placówki ochrony zdrowia i oświaty.	2017-2021	liczba opracowanych diagnoz; liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
3. Podejmowanie współpracy z kościołami i związkami wyznaniowymi w celu prowadzenia w Gminie edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie, w tym w ramach działania poradni prowadzonych przez kościół lub związki wyznaniowe.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe.	2017-2021	liczba podjętych inicjatyw; liczba osób, którym udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
4. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne, służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz w stosunku do grup ryzyka np. małoletnich w ciąży.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie i Punktu Pomocy Rodzinie, Policja, placówki ochrony zdrowia i oświaty.	2017-2021	liczba placówek/ miejsc prowadzących poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; Liczba osób, którym udzielono porady.

5.Przegląd i ocena, dofinansowanie i realizacja szkolnych programów profilaktycznych z zakresu przemocy i innych zjawisk patologicznych, adresowanych do dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli.	samorząd gminy, placówki oświaty, GKRPA.	2017-2021	liczba programów profilaktycznych; liczba osób objętych programami profilaktycznymi.
6.Realizacja programów profilaktyczno – edukacyjnych, mających na celu nabywanie umiejętności niezbędnych do prawidłowego rozwoju osobistego i społecznego, w tym umiejętności konstruktywnej komunikacji interpersonalnej, rozwiązywania konfliktów i in.	samorząd gminy, placówki oświaty, Świetlice Środowiskowo - Integracyjne, GKRPA.	2017-2021	liczba zrealizowanych programów profilaktyczno- edukacyjnych; liczba osób uczestniczących w programach.

Cel operacyjny 2.

Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

zadania	realizatorzy zadania	czas realizacji	wskaźniki
1.Kontynuowanie działalności Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, Policja, placówki oświaty i ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe.	2017-2021	liczba posiedzeń Zespołu; liczba osób i rodzin objętych pomocą Zespołu.
2.Rozwijanie działalności Punktu Konsultacyjnego dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie i Punktu Pomocy Rodzinie.	samorząd gminy, GOPS, GKRPA.	2017-2021	liczba osób objętych pomocą; zakres i rodzaj świadczonych usług.
3. Udzielanie natychmiastowej pomocy osobom potrzebującym w uzyskaniu pomocy w ośrodku wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodka interwencji kryzysowej.	samorząd Gminy, GOPS	2017-2021	liczba osób korzystających z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
4.Podejmowanie i rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	samorząd Gminy, GOPS, organizacje pozarządowe, GKRPA.	2017-2021	liczba zleczanych lub wspólnie realizowanych projektów.

*Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Gminie Porąbka na lata 2017-2021.*

5. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy prawnej, socjalnej, medycznej, zawodowej i rodzinnej.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie i Punktu Pomocy Rodzinie, Policja, placówki ochrony zdrowia i oświaty.	2017-2021	liczba upowszechnianych materiałów informacyjnych; liczba lokalnych kampanii społecznych.
6. Opracowywanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie.	samorząd gminy, GKRPA, Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie	2017-2021	liczba zajęć dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie; liczba osób uczestniczących w zajęciach.
7. Zapewnianie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie i Punktu Pomocy Rodzinie, Podbeskidzki Ośrodek Interwencji Kryzysowej.	2017-2021	liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.
8. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, organizacje pozarządowe.	2017-2021	liczba lokalnych telefonów zaufania; czas dostępności telefonu; liczba rozmów i interwencji.
9. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, Policja.	2017-2021	liczba przyjaznych pokoi przesłuchań; liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań.
10. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	samorząd gminy, Policja, GOPS, placówki ochrony zdrowia.	2017-2021	liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie.

11. Opracowywanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, GKRPA; placówki oświaty	2017-2021	liczba programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie; liczba uczestniczących w programie terapeutycznym osób dotkniętych przemocą w rodzinie; liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne; liczba grup terapeutycznych; liczba grup wsparcia.
12. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymania w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych.	samorząd gminy	2017-2021	liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów), umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania; liczba przyznanych mieszkań socjalnych.
13. Badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą.	Samorząd gminy; GKRPA, GOPS	2017-2021	Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”; Liczba środowisk monitorowanych, u których przemoc w rodzinie ustała.

Cel operacyjny 3.

Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

zadania	realizatorzy zadania	czas realizacji	wskaźniki
1. Rozpowszechnianie w Gminie informatorów oraz baz danych na temat podmiotów realizujących ofertę dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS,	2017-2021	liczba przekazanych informatorów i baz danych; umieszczanie informatorów na stronach internetowych.
2. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty”.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS, Policja, placówki oświaty i ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe.	2017-2021	liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta”; liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta”; liczba spraw zakończonych w wyniku ustania przemocy w rodzinie;
3. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji z Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.	samorząd gminy, GOPS, Policja, kuratorska służba sądowa.	2017-2021	liczba przekazanych organom ścigania i wymiarowi sprawiedliwości informacji przez inne służby o ponownym stosowaniu przemocy rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc.
4. Motywowanie sprawców przemocy do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.	samorząd gminy GKRPA i GOPS.	2017-2021	liczba osób, które zmotywowano do udziału w programach i terapii.
5. Opracowywanie, realizacja i badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	samorząd gminy, GKRPA, GOPS.	2017-2021	liczba programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie; liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno-terapeutycznych; liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne;

			liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.
--	--	--	--

Cel operacyjny 4.

Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

zadania	realizatorzy zadania	czas realizacji	wskaźniki
1. Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia.	samorząd gminy	2017-2021	liczba osób objętych wsparciem m.in. w formie superwizji, coachingu, grup wsparcia.

VII. Zasady finansowania Programu.

Zadania zaplanowane w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Porąbka na lata 2017-2021 w głównej mierze realizowane będą w ramach budżetu Gminy.

Możliwość pozyskania środków zewnętrznych w szczególności z budżetu Województwa Śląskiego będzie istotnym uzupełnieniem budżetu własnego.

VIII. Adresaci Programu oraz jego wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja.

Adresatami Programu są wszyscy mieszkańcy Gminy Porąbka, a w szczególności:

- osoby zagrożone przemocą w rodzinie;

- osoby dotknięte przemocą w rodzinie;
- świadkowie przemocy w rodzinie;
- osoby stosujące przemoc w rodzinie;
- służby zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Wdrożenie realizacji *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Porąbka na lata 2017-2021* jest procesem, w realizację którego zaangażowane będą **wszystkie** osoby i podmioty działające w obszarach przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, instytucje oświatowe i ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe.

Realizacja celów Programu będzie monitorowana w oparciu o wskaźniki określone w rozdziale VI oraz w oparciu o sprawozdania podmiotów zaangażowanych w realizację Programu.

Koordynatorem monitoringu Programu będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce. Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce w terminie do dnia 31 marca każdego roku przedstawi Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu.

Bibliografia:

Przy opracowaniu rozdziału II oraz III niniejszego Programu wykorzystano publikacje (w tym ich fragmenty):

- 1. „Przemoc w rodzinie” K. Michalska, D. Jaszczak-Kuźmińska, Wydawnictwo PARPAMedia 2007;*
- 2. „Przemoc w rodzinie” K. Michalska, D. Jaszczak-Kuźmińska, Wydawnictwo PARPAMedia 2011;*
- 3. „Konsekwencje doznawania przemocy” opracowanie D. Jaszczak-Kuźmińska, Wydawnictwo PARPAMEDIA 2012);*
- 4. „Zrozumieć przemoc w rodzinie” D. Jaszczak-Kuźmińska, K. Michalska, Wydawnictwo PARPAMedia, 2010;*
- 5. P. R. Salber, M.D. i E. Taliaferro: O przemocy domowej – Poradnik lekarza pierwszego kontaktu, PARPA, Warszawa 1998;*
- 6. J.Mellibruda: Przemoc domowa. W: O przemocy domowej – Poradnik lekarza pediatry. Praca zbiorowa pod. red. J.Mellibrudy, R.Durdy, H.D.Sasal, PARPA, Warszawa 1998;*
- 7. H.D.Sasal: Niebieskie karty – przewodnik do procedury interwencji policji wobec przemocy w rodzinie, Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA, Warszawa 2005;*
- 8. Wprowadzenie do Programu PARPA – Bezpieczeństwo w rodzinie. W: Niebieska Linia, Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa 02/99.*